DAILY ASSAM

গিবন

হোমেন বৰগোহাঞি

পাঠটি নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য ঃ

এই পাঠটিত বিশ্বৰ এগৰাকী শ্ৰেষ্ঠ ঐতিহাসিকৰ কৰ্ম আৰু সাধনাৰ পৰিচয় দিয়া হৈছে। মানুহৰ জীৱনৰ লেখ, জীৱনৰ দীৰ্ঘত্বৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে। নিৰ্ভৰ কৰে মানুহৰ কৰ্মৰ ওপৰত। দৰাচলতে কৰ্মইহে মানুহক অমৰত্ব প্ৰদান কৰে। মানুহক অমৰত্ব প্ৰদান কৰা কৰ্ম সাধাৰণ নহয়, অসাধাৰণ। ইয়াৰ বাবে প্ৰয়োজন আত্মবিশ্বাস, অধ্যৱসায় আৰু সাধনাৰ একাগ্ৰতা। এডৱাৰ্ড গিবন নামৰ ব্যক্তিগৰাকীয়ে কেনেকৈ আত্মবিশ্বাস, অধ্যৱসায় আৰু সাধনাৰ মাজেৰে বিশ্বৰ এজন অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ ঐতিহাসিকৰূপে খ্যাতি লাভ কৰিলে, তাকে ইয়াত কোৱা হৈছে।

জীৱনত প্ৰকৃত সফলতা লাভৰ মূলমন্ত্ৰ যে অধ্যৱসায় আৰু আত্মবিশ্বাস— এই বিষয়ে এটা ধাৰণা দিয়াৰ উদ্দেশ্যে এই পাঠটি নিৰ্বাচন কৰা হৈছে। পাঠটি সংগ্ৰহ কৰা হৈছে লেখকৰ 'স্বৰ্গ আৰু নৰক' নামৰ গ্ৰন্থখনৰ পৰা।

লেখক পৰিচিতি ঃ

হোমেন বৰগোহাঞি (১৯৩২—) বৰ্তমান অসমৰ সাহিত্য আৰু সংবাদ জগতৰ এক বৰেণ্য প্ৰতিভা। অসমীয়া উপন্যাস, চুটিগল্প, কবিতা, ব্যক্তিনিষ্ঠ নিবন্ধৰ লগতে সংবাদ জগতত তেওঁৰ অৰিহণা লেখত ল'বলগীয়া। ছাত্ৰাৱস্থাৰ পৰাই সাহিত্য চৰ্চাত জড়িত হোমেন বৰগোহাঞি বৰ্তমান 'নিয়মীয়া বাৰ্তা' কাকতৰ প্ৰমুখ সম্পাদক। তেওঁৰ

দ্বাৰা ৰচিত উল্লেখযোগ্য পুথি কেইখনমান হ'ল— 'সুবালা', 'পিতাপুত্ৰ', 'হালধীয়া চৰায়ে বাওধান খায়', 'তিমিৰ তীৰ্থ', 'অস্তৰাগ' আদি উপন্যাস; উল্লেখযোগ্য চুটিগল্পৰ পুথি— 'বিভিন্ন কোৰাচ', 'বিভিন্ন নৰক'; আত্মজীৱনীমূলক ৰচনা— 'আত্মানুসন্ধান', 'ধুমুহা আৰু ৰামধেনু' আদি। ইয়াৰ উপৰিও তেওঁ কেবাখনো চিন্তামূলক প্ৰবন্ধ সংকলনৰ ৰচক। তেওঁ 'সাপ্তাহিক নীলাচল', 'নাগৰিক' আৰু 'অসমবাণী' বাতৰি কাকত সম্পাদনা কৰিছিল। ১৯৭৮ চনত 'পিতাপুত্ৰ' উপন্যাসৰ বাবে তেওঁ সাহিত্য অকাদেমি বঁটা লাভ কৰে। বৰগোহাঞিয়ে অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰূপে ২০০১-০২ বৰ্ষত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল।

মূল পাঠ ঃ

মাউণ্ট এভাৰেষ্ট পৃথিৱীৰ উচ্চতম গিৰিশৃংগ বুলি জানো, কিন্তু শৃংগটো বগুৰা দূৰৰ কথা— এশ ক্ৰোশ দূৰৰ পৰাও আজিলৈকে শৃংগটো দেখি পোৱা নাই। ঠিক সেইদৰে এডৱাৰ্ড গিবনক পৃথিৱীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ ঐতিহাসিক বুলি জানো, কিন্তু বিক্ষিপ্ত দুই-এটা উদ্ধৃতিৰ বাহিৰে তেওঁৰ অবিনাশী কীৰ্তিস্তম্ভ 'ডি ডিক্লাইন এণ্ড ফল অব ডি ৰোমান এম্পায়াৰ' নামৰ মহাগ্ৰন্থৰ এটা পৃষ্ঠাও মই আজিলৈকে পঢ়ি পোৱা নাই। (মৰাৰ আগতে পঢ়িম বুলি আশা কৰিছোঁ।) গিবনৰ ৰচনাৰ লগত অকণো পৰিচিত নোহোৱাকৈ মইনো তেন্তে তেওঁৰ বিষয়ে কি লিখিবলৈ ওলাইছোঁ?

দাৰ্শনিক শ্বপেনহাৱাৰে কৈছিল যে পৃথিৱীত এতিয়ালৈকে যিমানবোৰ কিতাপ ৰচিত হৈছে সেইবোৰৰ ভিতৰত মাত্ৰ কেইখনমানহে পঢ়িবৰ যোগ্য। মই শ্বপেনহাৱাৰৰ লগত একমত নহওঁ। কিন্তু যদি ধৰিও লোৱা হয় যে মাত্ৰ কেইখনমান কিতাপহে পঢ়িবৰ যোগ্য, সেইকেইখন কিতাপ পঢ়িবলৈকো মাত্ৰ এটা জীৱনত সময় হয়নে?

এইখিনিতে লৰেঞ্চ ডাৰেলৰ কথা মনত পৰিছে। 'আলেকজেণ্ড্ৰিয়ান কোৱাৰ্টেট' নামৰ উপন্যাসমালাৰ লেখক ডাৰেল। এবাৰ তেওঁ কাৰোবাৰ অনুৰোধত পৃথিৱীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ এশখন কিতাপৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰিছিল। তেওঁৰ সেই তালিকাত মিল্টনৰ 'পেৰাডাইজ লষ্ট'ও ঠাই পাইছিল। কিন্তু ডাৰেলে স্বীকাৰ কৰিছে যে তেওঁ 'পেৰাডাইজ লষ্ট' কেতিয়াও পঢ়া নাই!

ময়ো হয়তো গিবনৰ 'ডিক্লাইন এণ্ড ফল' নপঢ়াকৈয়ে কিতাপখন 'এশখন সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ কিতাপ'ৰ তালিকাত ঠাই দিব পাৰিলোঁহেঁতেন আৰু তাৰ কাৰণে মোক অকণো দোষে চুব নোৱাৰিলেহেঁতেন। কিন্তু 'এশখন সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ কিতাপ'ৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰা মোৰ উদ্দেশ্য নহয় আৰু সেই কাম কৰিবলৈ মোক কোনেও কোৱাও নাই। একোজন মানুহে এনে এখন মহাগ্ৰন্থ কেনেকৈ অকলেই ৰচনা কৰিব পাৰে আৰু সেই অমানুষিক পৰিশ্ৰমৰ বিনিময়ত তেওঁ কি পায়— কেৱল সেই কথা জনাটোৱেই মোৰ উদ্দেশ্য।

প্ৰথমে গিবনৰ জীৱনৰ এটি চমু পৰিচয় দি লোৱাটো বোধহয় ভাল হ'ব। যিজন মানুহ পিছৰ জীৱনত পৃথিৱীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ ঐতিহাসিক বুলি পৰিচিত হৈছিল আৰু যাৰ অনুপম গদ্যশৈলীয়ে দুশ বছৰ ধৰি অগণিত পাঠকক মন্ত্ৰমুগ্ধ কৰি ৰাখিছে, সেই এডৱাৰ্ড গিবনে (১৭৩৭-১৭৯৪) ছাত্ৰাৱস্থাত কোনো অসাধাৰণ বুদ্ধিমত্তাৰ পৰিচয় দিব পৰা নাছিল। ক'বলৈ গ'লে ছাত্ৰ হিচাপে তেওঁ আছিল অতি সাধাৰণ বিধৰ ল'ৰা। পোন্ধৰ বছৰ বয়সত তেওঁ অক্সফোৰ্ডৰ মেগ্‌ডালেন কলেজত ভৰ্তি হয়। জগদ্বিখ্যাত অক্সফোৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ৰ তেতিয়া কিন্তু অতি শোচনীয় অৱস্থা। পঢ়া-শুনা বিশেষ নহয় বুলিয়েই ক'ব পাৰি। কিন্তু অধ্যাপকসকলৰ পৰা বিশেষ সহায় নাপালেও গিবনে নিজে প্ৰচুৰ কিতাপ পঢ়িছিল। ৰোমান সাম্ৰাজ্য যেনেকৈ একেদিনাই গঢ়ি উঠা

নাছিল, ঠিক তেনেকৈ ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ ইতিহাস ৰচনাও জানো সুদীৰ্ঘ প্ৰস্তুতিৰ অবিহনে সম্ভৱ? সি যি কি নহওক, গিবন অক্সফোৰ্ডত থাকোঁতেই এটা ঘটনা ঘটিল। তেওঁ প্ৰটেষ্টাণ্ট ধৰ্মমত ত্যাগ কৰি ৰোমান কেথলিক ধৰ্মমতত দীক্ষিত হ'বলৈ মন মেলিলে। তেওঁৰ মতি গতি দেখি তেওঁৰ অভিভাৱকসকল আতঙ্কিত হৈ তেওঁক কলেজৰপৰা নাম কটাই এৰুৱাই আনিলে আৰু জোৰকৈ ছুইজাৰলেণ্ডৰ লুছান চহৰলৈ পঠাই দিলে। নিশ্চয় সেইটোৱেই আছিল বিধাতাৰো অভিপ্ৰেত, কাৰণ এডৱাৰ্ড গিবনে তেওঁৰ যৌৱনৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ বছৰকেইটা লুছানত অতিবাহিত নকৰা হ'লে তেওঁ গিবন হ'লহেঁতেন নে নাই সেই বিষয়ে সন্দেহ আছে।

লুছান যদিও ভৌগোলিকভাৱে ছুইজাৰলেণ্ডৰ অন্তৰ্ভুক্ত কিন্তু চহৰখন আছিল সম্পূৰ্ণভাৱে ফৰাচী প্ৰভাৱাধীন। আৰু ফৰাচী প্ৰভাৱ মানেই তেতিয়া ৰুছো, ভল্‌তেয়ৰ আৰু বিশ্বকোষবাদীসকলৰ প্ৰভাৱ, কাৰণ গিবন গৈ লুছানত উপস্থিত হোৱাৰ সময়ত তেওঁলোক আটায়েই জীৱিত আছিল। সমগ্ৰ ইউৰোপীয় মানস তেতিয়া The Age of Reason-ৰ ভাব-তৰঙ্গৰ দ্বাৰা উদ্বেলিত। কোৱা বাহুল্য মাত্ৰ যে তৰুণ গিবনকো সেই ভাব-তৰঙ্গই গ্ৰাস কৰিলে— যাৰ ফলত ৰোমান কেথলিক হ'ব খোজা মানুহজন পৰিণত হ'ল এজন সংশয়বাদীত। The Age of Reason-ৰ দ্বাৰা গিবন এনেভাৱে প্ৰভাৱিত নোহোৱা হ'লে তেওঁৰ 'ডিক্লাইন এণ্ড ফলে'ও হয়তো সম্পূৰ্ণ অন্য ৰূপ ল'লেহেঁতেন।

গিবন লুছানত থকাৰ সময়ত আৰু এটা ঘটনা ঘটিছিল— যিটোৰ কাৰণে মই তেওঁৰ লগত এক প্ৰকাৰৰ ব্যক্তিগত সম্পৰ্কই অনুভৱ কৰোঁ। লুছানত থাকোঁতেই গিবন প্ৰেমত পৰিল। তেওঁৰ জীৱনৰ প্ৰথম আৰু একমাত্ৰ প্ৰেম। তেওঁৰ প্ৰেমৰ পাত্ৰীৰ নাম আছিল ছুজান কাৰ্‌চদ্‌

নামৰ এগৰাকী ছুইছ গাভৰু। কিন্তু ঘটনাচক্ৰত সেই প্ৰেমে পৰিণতি লাভ কৰিবলৈ সুযোগ নাপালে; কিবা এটা হ'বলৈ পোৱাৰ আগতেই গিবনে দেউতাকৰ নিৰ্দেশত ল'ৰালৰিকৈ লুছান এৰিব লগা হ'ল। ছুজানে বিয়া কৰিলে মঁচিয়ে নেকাৰক। এই নেকাৰেই ষষ্ঠদশ লুইৰ বিত্তমন্ত্ৰী হিচাপে বিপ্লৱপূৰ্ব ফ্ৰান্সৰ ইতিহাসত এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা ল'ব লগা হৈছিল। নেকাৰ আৰু ছুজানৰ একমাত্ৰ কন্যা হ'ল মাডাম দ্য ষ্টেল— ইউৰোপৰ ইতিহাসৰ এটা ঘটনা-বহুল যুগৰ নায়িকাৰূপে খ্যাতা মাডাম দ্য ষ্টেল— যাৰ প্ৰেমিক আছিল বেঞ্জামিন কঁষ্টাট। বেঞ্জামিন কঁষ্টাটে মাডাম দ্য ষ্টেলৰ লগত তেওঁৰ সোতৰ বছৰীয়া সম্পৰ্কক অৱলম্বন কৰি লেখা Adolphe নামৰ আত্মজৈৱনিক উপন্যাসখনক আধুনিক সাহিত্যৰ এটি মাইলৰ খুঁটি বুলি কোৱা হয়। Adolphe-ৰ বিষয়ে এজন বিশিষ্ট সমালোচকে কৰা মন্তব্য স্মৰণ কৰিলেই আধুনিক সাহিত্যত কিতাপখনৰ গুৰুত্ব বুজিব পৰা যায়। উক্ত সমালোচকজনে কৈছে— 'Adolphe enriched the world with a new form of suffering. The interior void, the feeling of life ebbing into sand, which is at the heart of Adolphe, is something new in European literature.'

এই বেঞ্জামিন কঁষ্টাটৰ বিষয়ে মই যোৱা দহ বছৰ ধৰি নানা ৰকমৰ পঢ়া-শুনা কৰি আছোঁ আৰু তেওঁৰ বিষয়ে প্ৰবন্ধ এটা লিখিম বুলিও পাঙি আছোঁ ('লেখকৰ টোকাবহী'ৰ মুখবন্ধ দ্ৰষ্টব্য)। কিন্তু প্ৰবন্ধটো লেখা হৈ উঠা নাই কেইখনমান অতি দৰকাৰী কিতাপ-পত্ৰ মই এতিয়াও বিচাৰি নোপোৱাৰ কাৰণে।

কঁষ্টাটৰ কথা ইমানতে এৰি আকৌ গিবনৰ কথালৈ আহোঁ। সেই সময়ত অভিজাত আৰু শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে ইউৰোপ-ভ্ৰমণ আছিল শিক্ষাৰ এটা অপৰিহাৰ্য অংগ। গিবনেও তেওঁৰ শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰি যথাসময়ত ইউৰোপ ভ্ৰমণৰ পাতনি মেলিলে।

তেওঁৰ জীৱনৰ প্ৰায় আঢ়ৈ বছৰ কাল এই ভ্ৰমণত অতিবাহিত হৈছিল। এনেকৈ ভ্ৰমণ কৰি কৰি ১৭৬৪ খ্ৰীষ্টাব্দৰ অক্টোবৰ মাহত তেওঁ ৰোমত উপনীত হ'লগৈ। দিনটো আছিল ১৫ অক্টোবৰ। 'শাশ্বত নগৰী'ৰ ঐতিহাসিক স্মৃতিচিহ্নবোৰ চাই চাই পথক্লান্ত গিবনে সন্ধিয়া পৰত অলপ সময় জিৰণি ল'বৰ মনেৰে 'কেপিটল'ৰ খটখটি এছটাত বহি পৰিল। তেওঁ য'ত বহিছিল সেই উচ্চতাৰ পৰা সমগ্ৰ ৰোম নগৰীৰ এটি পেনৰামা দেখা যায়। অস্তমিত সূৰ্যৰ সোণালী পোহৰে প্লাৱিত কৰা ৰোম নগৰীৰ সেই দৃশ্যই গিবনৰ মনত নানা ভাবৰ হেন্দোলনি তুলিবলৈ ধৰিলে। শতাব্দীৰ পিছত শতাব্দীবোৰ তেওঁৰ ধ্যানমগ্ন দৃষ্টিৰ সমুখত উন্মোচিত হ'বলৈ ধৰিলে, যিবোৰ প্ৰাণচঞ্চল অবিস্মৰণীয় শতাব্দীত মানুহে সৃষ্টি কৰিছিল বিশ্ব ইতিহাসৰ সৰ্বপ্ৰথম বৃহৎ সাম্ৰাজ্য, এক অবিনাশী সভ্যতা আৰু এক নতুন বিশ্ব-ধৰ্ম। সেই মুহূৰ্ততে গিবনে ঠিক কৰিলে যে তেওঁ ৰোম নগৰীৰ এখন ইতিহাস লিখিব। ঠিক এনেভাৱেই অংকুৰিত হৈছিল 'ডি ডিক্লাইন এণ্ড ফল অব ডি ৰোমান এম্পায়াৰ' নামৰ মহাগ্ৰন্থৰ বীজ।

গিবনে প্ৰথমে ভাবিছিল যে তেওঁ কেৱল ৰোম নগৰীৰ ইতিহাস লিখিব। কিন্তু সুদীৰ্ঘ সোতৰ বছৰ ধৰি অমানুষিক পৰিশ্ৰম কৰি তেওঁ যেতিয়া ইতিহাস গ্ৰন্থখন লিখি শেষ কৰি উলিয়ালে, তেতিয়া দেখা গ'ল যে আচলতে পৰিণত হ'ল সমগ্ৰ ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ ইতিহাসত। সাতটা খণ্ডত সমাপ্ত এই বিপুলায়তন ইতিহাস গ্ৰন্থই সম্ৰাট এণ্টনিনেছৰ ৰাজত্বকালৰ পৰা আৰম্ভ কৰি তুৰ্কীসকলৰ দ্বাৰা কনষ্টাণ্টিনপলৰ অধিকাৰৰ সময়লৈকে সুদীৰ্ঘ চৌদ্ধটা শতাব্দী সামৰি লৈছে; গিবনৰ যাদুকৰী লেখনিৰ স্পৰ্শত জীৱন্ত হৈ উঠিছে অসংখ্য চৰিত্ৰ আৰু অজস্ৰ যুগান্তকাৰী ঘটনা। ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ অৱক্ষয়ৰ সূচনা, খ্ৰীষ্টিয়ানিটিৰ উত্থান, ইছলামৰ বিজয়-অভিযান, ইউৰোপত জাতীয় ৰাষ্ট্ৰগঠনৰ

আৰম্ভণি আদি পৃথিৱীৰ ইতিহাস তোলপাৰ লগোৱা অজস্ৰ যুগান্তকাৰী ঘটনা ঘটিছিল এই চৌদ্ধটা শতাব্দীত, আৰু গিবনে তেওঁৰ বিৰাট গ্ৰন্থত এই আটাইবোৰ ঘটনাৰ পুংখানুপুংখ বিৱৰণ দিছে; এই মহা নাটকৰ কুশীলবসকলৰ চৰিত্ৰ নিপুণ তুলিকাৰে অংকন কৰিছে; আৰু নিৰ্মোহ দৃষ্টিৰে এই বিৰাট ঘটনা-প্ৰবাহৰ ব্যাখ্যা কৰিছে। 'ডিক্লাইন এণ্ড ফল' প্ৰকাশ হোৱাৰ পিছত প্ৰায় দুটা শতাব্দী অতিক্ৰম হৈ গ'ল; এই দুটা শতাব্দীৰ ভিতৰত কিমান ইতিহাসগ্ৰন্থ লেখা হ'ল আৰু সেইবোৰ ধূলিত বিলীন হৈ গ'ল— কোনে তাৰ খবৰ ৰাখিছে? কিন্তু 'ডিক্লাইন এণ্ড ফল' এতিয়াও বিৰাজ কৰিছে এক অভ্ৰভেদী গ্ৰীক মন্দিৰৰ দৰে।

একোটা জাতিৰ কি ধৰণৰ চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যই সৃষ্টি কৰে গিবনৰ নিচিনা মানুহক?

এইটো মোৰ প্ৰথম প্ৰশ্ন।

মোৰ দ্বিতীয় প্ৰশ্নটো হ'ল ঃ গিবনৰ জীৱনৰ সোতৰটা বছৰৰ, জীৱনৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ বছৰবোৰৰ একমাত্ৰ ধ্যান-জ্ঞান আছিল 'ডিক্লাইন এণ্ড ফল'। কিতাপখন যেতিয়া লিখা হ'ল, তেতিয়া গিবনে কেনেকুৱা অনুভৱ কৰিছিল? বাকী জীৱনটো তেওঁ কি লৈ কটাইছিল?

১৭৮৭ চনৰ সাতাইশ জুনৰ দিনা গিবনে তেওঁৰ ফুলনিত বহি ৰাতি এঘাৰ আৰু বাৰ বজাৰ ভিতৰত 'ডিক্লাইন এণ্ড ফল'ৰ সৰ্বশেষ পৃষ্ঠাকেইটা লিখি শেষ কৰি উলিয়ালে। শেষ বাক্যটো লিখি শেষ কৰি তেওঁ কলমডাল থৈ বাগিচাত কিছু সময় খোজ কাঢ়িলে। 'তেতিয়া চাৰিওফালে জুৰ বতাহ বলি আছিল, আকাশখন খুব নিৰ্মল আছিল; ওচৰৰ হ্ৰদটোত জোনাকে তিৰবিৰাই আছিল। সমগ্ৰ পৃথিৱীখনক যেন এক বিৰাট সুপ্তিৰ প্ৰশান্তিয়ে আবৰি ৰাখিছিল। এক বিপুল আনন্দই গিবনৰ মন ভৰাই তুলিলে— 'স্বাধীনতা ঘূৰাই পোৱাৰ আনন্দ.... লগতে

বোধ হয় যশস্যাৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ আনন্দ।' কিন্তু পিছ মুহূৰ্ততে তেওঁৰ মনলৈ বিষাদৰ ছাঁ নামি আহিল। অতীতৰ বুকুৰেদি তেওঁ নিজে যি দীঘল বাট অতিক্ৰম কৰি আহিল, আৰু সুদূৰ ভৱিষ্যতৰ বুকুলৈ তেওঁৰ গ্ৰন্থখনে যি দীঘল বাট ভ্ৰমণ কৰিব লাগিব— তাৰ তুলনাত বৰ্তমানটো নিতান্তই অৰ্থশূন্য আৰু তেওঁৰ ব্যক্তিগত অস্তিত্ব অতিশয় ভঙ্গুৰ আৰু ক্ষণস্থায়ী বুলি তেওঁৰ অনুভৱ হ'ল। তেওঁ স্বাধীনতা পালে হয়, কিন্তু সুদীৰ্ঘ সোতৰ বছৰ ধৰি যি গ্ৰন্থখনৰ ৰচনা কাৰ্য আছিল তেওঁৰ নিত্য সঙ্গী, যিটো বস্তু আছিল তেওঁৰ নিজতকৈয়ো অধিক বাস্তৱ, সেই বহুদিনীয়া পুৰণি প্ৰিয় বন্ধুক তেওঁ অৱশেষত বিদায় দিব লগা হ'ল চিৰকাললৈ।" (পিটাৰ কুইনেল)।

যিসকল লেখকে সমগ্ৰ জীৱন ধৰি এখন মাত্ৰ মহৎ গ্ৰন্থ ৰচনাৰ সাধনাত ব্ৰতী হৈ থাকে, তেওঁলোকে সেই গ্ৰন্থ-ৰচনাৰ সমাপ্তিৰ পিছত এক বিশেষ ধৰণৰ শূন্যতা অনুভৱ কৰে। গিবনৰ নিচিনা অভিজ্ঞতা হৈছিল বছৱেলৰো— 'লাইফ অব ডঃ জনছন' লিখি শেষ কৰাৰ পাছত।

'ডিক্লাইন এণ্ড ফল' লিখি শেষ কৰাৰ পিছত গিবন আৰু মাত্ৰ পাঁচ বছৰ জীয়াই আছিল। মৃত্যুৰ প্ৰতি গিবনৰ বিন্দুমাত্ৰ ভয় নাছিল। গাৰুটোত মূৰটো থৈ চকু দুটা আধামুদা কৰি তেওঁ নিৰ্ভয় আৰু প্ৰশান্ত চিত্তে মৃত্যুৰ কাৰণে অপেক্ষা কৰিছিল। অৱশেষত মৃত্যু আহিল ১৭৯৪ চনৰ যোল্ল জানুৱাৰীৰ ৰাতি। মৃত্যুৰ সময়ত তেওঁৰ বয়স হৈছিল মাত্ৰ ৫৬ বছৰ।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ ঃ

অবিনাশী — কেতিয়াও নষ্ট নোহোৱা, শাশ্বত।

অমানুষিক — নিষ্ঠুৰ, পাশৱিক।

অভিপ্ৰেত — মনেৰে ভবা বা ইচ্ছা কৰা, বুজাব খোজা।

আত্মজৈৱনিক — আত্মজীৱনীমূলক।

হেন্দোলনি — পানীৰ খলকনি, দোলন।

চমুটোকা ঃ

গিবন ঃ সম্পূৰ্ণ নাম এডৱাৰ্ড গিবন (১৭৩৭-১৭৯৪)। জন্ম ইংলেণ্ডত। ছাত্ৰ অৱস্থাত অসাধাৰণ প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিব নোৱাৰিলেও পৰৱৰ্তী কালত বিশ্বৰ এগৰাকী ঐতিহাসিক আৰু লেখকৰূপে খ্যাতি লাভ কৰা পৰিলক্ষিত হয়। তেওঁৰ অমৰ কীৰ্তি হ'ল "The History of the Decline and Fall of the Roman Empire"। শক্তিশালী আৰু ব্যতিক্ৰমী গদ্যশৈলীৰ বাবেও তেওঁ বিখ্যাত।

শ্বপেনহাৱাৰ ঃ এগৰাকী বিখ্যাত জাৰ্মান দাৰ্শনিক (১৭৮৮-১৮৬০)। তেওঁৰ নন্দনতাত্ত্বিক, নৈতিক আৰু মনোবৈজ্ঞানিক লিখনিসমূহে ঊনবিংশ আৰু বিংশ শতিকাৰ চিন্তানায়ক আৰু শিল্পীসকলক বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱিত কৰিছিল। 'The World as Will and Representation' তেওঁৰ বিখ্যাত ৰচনা।

লৰেঞ্চ ডাৰেল ঃ লৰেঞ্চ জৰ্জ ডাৰেল (১৯১২-১৯৯০) এগৰাকী প্ৰসিদ্ধ বৃটিছ ঔপন্যাসিক, কবি, নাট্যকাৰ আৰু ভ্ৰমণ কাহিনী লেখক। 'আলেকজেন্দ্ৰিয়ান কোৱাৰ্টেট' তেওঁৰ বিখ্যাত উপন্যাস।

মিল্টন আৰু পেৰাডাইজ লষ্ট ঃ জন মিল্টন (১৬০৮-১৬৭৪) ইংৰাজী সাহিত্যৰ এগৰাকী প্ৰসিদ্ধ কবি। 'পেৰাডাইজ লষ্ট' তেওঁৰ অমৰ মহাকাব্য। অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত এই মহাকাব্য ৰচিত। মিল্টনৰ গদ্যশৈলীও আকৰ্ষণীয়।

অক্সফোৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয় ঃ একাদশ শতিকাতে স্থাপন হোৱা ইংলেণ্ডৰ এখন বিখ্যাত বিশ্ববিদ্যালয়। ইউৰোপৰ প্ৰাচীন প্ৰখ্যাত বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ ভিতৰত এইখনেই সম্ভৱতঃ প্ৰথম। প্ৰাচীন কালৰেপৰা বৰ্তমানলৈ মানৱ সভ্যতাৰ বিকাশত এই বিশ্ববিদ্যালয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে।

ৰুছো ঃ ৰুছো (১৭১২-৭৮) এগৰাকী বিখ্যাত ফৰাছী দাৰ্শনিক আৰু চিন্তাবিদ। তেওঁৰ লেখাসমূহে ফৰাছী বিপ্লৱৰ যোদ্ধাসকলক 'সাম্য-মৈত্ৰী-ভ্ৰাতৃত্ব'ৰ বাণীৰে অগ্ৰসৰ হ'বলৈ অনুপ্ৰেৰণা যোগাইছিল। মানুহে প্ৰকৃতিৰ বুকুলৈ উভতি যাব লাগে বুলি তেওঁ প্ৰকৃতিবাদৰ জয়গান গাইছিল। তেওঁৰ প্ৰখ্যাত গ্ৰন্থখনৰ নাম 'The Social Contract' আৰু আত্মজীৱনীৰ নাম 'Confessions'।

ভল্‌তেয়াৰ ঃ অষ্টাদশ শতিকাৰ ফ্ৰান্সৰ বিখ্যাত লেখক-দাৰ্শনিক। তেওঁ মূলতঃ ব্যংগাত্মক ৰচনাৰ বাবে প্ৰসিদ্ধ। সমকালীন ফ্ৰান্সৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত তেওঁ আলোকপাত কৰি লিখা ব্যংগাত্মক লেখাসমূহ ফৰাছী সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ। 'কান্দিদ' তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত ব্যংগাত্মক উপন্যাস। তেওঁ ফৰাছী বিপ্লৱৰ আদৰ্শৰ অন্যতম অনুপ্ৰেৰণাকাৰী।

Age of Reason : টমাছ পেইনৰ দ্বাৰা ৰচিত এখন বিখ্যাত গ্ৰন্থ। অষ্টাদশ শতিকাৰ এই গ্ৰন্থৰ মাজেৰে সমকালীন ইংলেণ্ডৰ ধৰ্মীয় আনুষ্ঠানিকতা আৰু বাইবেলৰ কৰ্তৃত্বক প্ৰত্যাহ্বান জনোৱা হৈছে।

ৰোম ঃ প্ৰাচীন ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ ৰাজধানী আৰু এখন ধুনীয়া নগৰ। ৰোমক কেন্দ্ৰ কৰি প্ৰাচীন ৰোমান সভ্যতাৰ উত্থান ঘটিছিল। এই নগৰক পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ জন্মভূমি বুলি গণ্য কৰা হয়। বৰ্তমান ই ইটালিৰ ৰাজধানী।

আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক — ১)

১। এডৱাৰ্ড গিবন কোন আছিল?

২। এডৱাৰ্ড গিবনে অধ্যয়ন কৰা কলেজখনৰ নাম লিখা।

৩। এডৱাৰ্ড গিবনে ৰচনা কৰা প্ৰখ্যাত গ্ৰন্থ এখনৰ নাম লিখা।

৪। শ্বপেনহাৱাৰ কোন আছিল?

৫। 'আলেকজেন্দ্রিয়ান কোৱাৰ্টেট' নামৰ উপন্যাসমালাৰ লেখক কোন আছিল?

(খ) চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাক-২ অথবা ৩)।

১। জন মিল্টন কোন শতিকাৰ কবি আছিল? তেওঁ ৰচনা কৰা বিখ্যাত মহাকাব্যখনৰ নাম লিখা।

২। দাৰ্শনিক ৰুছোয়ে ৰচনা কৰা দুখন গ্ৰন্থৰ নাম লিখা।

৩। গিবনৰ সম্পূৰ্ণ নামটো কি আছিল? তেওঁ কোন শতিকাৰ লেখক আছিল?

৪। 'Age of Reason' নামৰ গ্ৰন্থখন কোনে কেতিয়া ৰচনা কৰিছিল?

৫। যৌৱন কালত এডৱাৰ্ড গিবন কোনখন দেশৰ, কোনখন চহৰৰ বাসিন্দা আছিল?

(গ) **দীঘল প্ৰশ্ন** (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাক— ৪ অথবা ৫)

১। এডৱাৰ্ড গিবনৰ চমু পৰিচয় দিয়া।

২। এডৱাৰ্ড গিবনে ৰচনা কৰা ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ ইতিহাস বিষয়ক গ্ৰন্থখনৰ চমু পৰিচয় দাঙি ধৰা।

৩। এডৱাৰ্ড গিবনে ক'ত কিদৰে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিছিল, বুজাই লিখা।

৪। চমু টোকা লিখা ঃ (ক) শ্বপেনহাৱাৰ, (খ) ভল্‌তেয়াৰ।

৫। প্ৰসংগ সংগতি দৰ্শাই ব্যাখ্যা কৰা ঃ

"যিসকল লেখকে সমগ্ৰ জীৱন ধৰি এখন মাত্ৰ মহৎ গ্ৰন্থ ৰচনাৰ সাধনাত ব্ৰতী হৈ থাকে, তেওঁলোকে সেই গ্ৰন্থ ৰচনাৰ সমাপ্তিৰ পিছত এক বিশেষ ধৰণৰ শূন্যতা অনুভৱ কৰে।"

পাঠ বোধ ঃ

পাঠটোৰ লেখক বিশিষ্ট সাহিত্যিক হোমেন বৰগোহাঞিদেৱে এডৱাৰ্ড গিবন নামৰ শ্ৰেষ্ঠ ইতিহাসবিদজনৰ জীৱনৰ মাজেৰে, জীৱনত অৰ্থপূৰ্ণ সৃষ্টি কৰিবলৈ হ'লে যে অধ্যৱসায়, পৰিশ্ৰম আৰু সাধনাৰ প্ৰয়োজন সেই কথাটো ক'ব বিচাৰিছে। গিবনে তেওঁৰ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ কীৰ্তি 'ডি ডিক্লাইন এণ্ড ফল অব ৰোমান এম্পায়াৰ' নামৰ সাতটা খণ্ডৰ বুৰঞ্জীখন ৰচনা কৰিবলৈ যাওঁতে কেনেধৰণৰ কষ্ট কৰিছিল তাৰ আভাস দিছে। এজন সাধাৰণ ছাত্ৰ হৈও জীৱনৰ পৰৱৰ্তী সময়ত যেতিয়া লুছান চহৰত থাকিবলৈ লয়, তেতিয়াৰপৰাই গিবনৰ জীৱনলৈ পৰিৱৰ্তন আহে। ৰোম চহৰ পৰিদৰ্শন কৰি তেওঁ ৰোমৰ বুৰঞ্জী লিখিব বুলি ভাবি ইমান তথ্য যোগাৰ কৰিলে যে সেইবোৰৰ সহায়ত চৌদ্ধটা শতিকা জুৰি বিৰাজমান ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ বিশাল ইতিহাস ৰচনা কৰিলে। নিজৰ পৰ্যবেক্ষণ শক্তি, অধ্যয়ন আৰু পৰিশ্ৰমৰ জৰিয়তে ৰচনা কৰা এই গ্ৰন্থ বিশ্বসাহিত্যৰ এখন মহৎ গ্ৰন্থৰূপে স্বীকৃত হৈছে। গ্ৰন্থখনত তেওঁ সম্ৰাট এণ্টনিঅ'ৰ ৰাজত্বকালৰ পৰা কনষ্টাণ্টিনপলৰ পতনলৈকে সুদীৰ্ঘ চৈধ্যশ বছৰীয়া কালছোৱাৰ ইতিহাস প্ৰণয়ন কৰিছে। খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ উত্থান, ইছলামৰ বিজয় অভিযান, ইউৰোপৰ জাতীয় ৰাষ্ট্ৰ গঠনৰ সূচনা, ৰোমান সাম্ৰাজ্যৰ অৱক্ষয়ৰ সূচনা ইত্যাদি বিশ্বৰ যুগান্তকাৰী তথা ন ন সভ্যতাৰ সৃষ্টিকাৰী ঘটনাসমূহৰ জীৱন্ত বৰ্ণনা দাঙি ধৰিছে গ্ৰন্থখনত। এনে এখন গ্ৰন্থৰ লেখক গিবনৰ ব্যক্তিত্বই কিদৰে গঢ় লৈছিল তাৰো বৰ্ণনা আছে প্ৰবন্ধটোত। গিবনৰ দৰে পৰিশ্ৰমী লেখকৰ জীৱন কাল চুটি, কিন্তু তেওঁৰ মহৎ সৃষ্টিবোৰ অমৰ। সুদীৰ্ঘ সোতৰ বছৰ কঠিন শ্ৰম কৰি যেতিয়া তেওঁ গ্ৰন্থখন সমাপ্ত কৰিলে, তাৰ পিছত যেন তেওঁৰ মূৰৰ বোজা নাইকিয়া হ'ল। গতিকে মহৎ কৰ্মৰ বাবে লাগে পৰিশ্ৰম আৰু অধ্যৱসায়ৰ মানসিকতা। গিবনৰ দৰে কষ্ট কৰিব পৰা ব্যক্তি থাকিলেই একোটা মহৎ কাৰ্যই মানৱ সমাজক সমৃদ্ধ কৰিব পাৰে।

ওপৰঞ্চি তথ্য ঃ

এডৱাৰ্ড গিবন (Edward Gibbon) আছিল এগৰাকী বৃটিছ নাগৰিক। ইংলণ্ডৰ পুটনি (Putney) নামৰ ঠাইত তেওঁৰ জন্ম হৈছিল। তেওঁ এগৰাকী প্ৰখ্যাত বুৰঞ্জীবিদ আৰু সাংসদ। তেওঁ ১৭৮১ চনৰ পৰা ১৭৮৪ চনলৈ বৃটিছ সংসদৰ সদস্য হিচাপে দায়িত্ব পালন কৰিছিল।

শিক্ষকৰ প্ৰতি ঃ

(ক) এডৱাৰ্ড গিবনৰ জীৱন-বৃত্তান্ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বুজাই ক'ব।

(খ) গিবনৰ কৰ্মৰাজিৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক পৰামৰ্শ দিব।